

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра менеджменту і адміністрування

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять з дисципліни
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Харків – 2018

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри менеджменту і адміністрування 14 травня 2018 р., протокол № 12.

Методичні вказівки містять навчально-методичний план дисципліни «Міжнародна економіка» з комплексом завдань до практичних занять, що мають на меті глибоке осмислення основних положень міжнародної економіки, а також набуття необхідних практичних навичок для самостійного аналізу найважливіших проблем сучасної міжнародної економічної системи.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання.

Укладачі:

проф. О. В. Дикань,
доц. О. В. Громова,
старш. викл. Т. М. Глушенко

Рецензент

проф. О. Г. Дейнека

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять з дисципліни
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Відповідальний за випуск Глушенко Т. М.

Редактор Буранова Н. В.

Підписано до друку 15.06.18 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 2,0. Тираж 30. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Навчальна програма курсу	5
Навчально-тематичний план дисципліни «Міжнародна економіка»	8
Тема 1. Міжнародна економічна система	8
Тема 2. Міжнародна торгівля	13
Тема 3. Міжнародні інвестиції	18
Тема 4. Міжнародний кредит	22
Тема 5. Міжнародна трудова міграція	27
Тема 6. Світова валютна система	32
Тема 7. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс	36
Тема 8. Міжнародна економічна інтеграція	42
Тема 9. Глобалізація та економічний розвиток	46
Методичні рекомендації щодо підготовки есе (рефератів)	50
Перелік питань для підготовки до іспиту	51
Список літератури	55

ВСТУП

Методичні вказівки призначено для використання на практичних заняттях з дисципліни «Міжнародна економіка». Матеріал містить найважливіші теоретичні і практичні аспекти міжнародної економіки.

Мета методичних вказівок – оцінити рівень теоретичних знань студентів, їх практичних навичок і умінь, передбачених робочою програмою.

Завдання методичних вказівок – забезпечити необхідну основу для подальшого поглибленого вивчення і засвоєння кола питань міжнародної економіки, а також успішного застосування отриманих знань у практичній діяльності.

Методичні вказівки можуть бути успішно використані початківцями вивчення курсу міжнародної економіки під час роботи з навчальними посібниками українських, а також зарубіжних авторів.

Докладне і зацікавлене опрацювання матеріалу є результативним тренуванням для розвитку економічного мислення у студентів, що дасть змогу їм глибоко осмислити основні положення міжнародної економіки, а також набути необхідних практичних навичок для самостійного аналізу найважливіших проблем сучасної міжнародної економічної системи.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

ТЕМА 1. Міжнародна економічна система

Предмет курсу «Міжнародна економіка». Міжнародна економічна система: сутність і структура. Міжнародні економічні відносини. Міжнародна економічна діяльність. Сукупність національних економік. Класифікація країн за рівнем соціально-економічного розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Міжнародний поділ праці: сутність, форми і фактори. Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства. Основні форми міжнародних економічних відносин (МЕВ). Рівні МЕВ. Принципи МЕВ. Основні суб'єкти МЕВ. Середовище розвитку МЕВ.

ТЕМА 2. Міжнародна торгівля

Міжнародна торгівля як форма МЕВ. Світовий ринок товарів і послуг та особливості його розвитку в сучасних умовах. Показники масштабів, структури, динаміки й результативності міжнародної торгівлі. Еволюція теорій міжнародної торгівлі.

Види міжнародної торгівлі. Торгівля товарами та послугами. Традиційна торгівля, торгівля у межах кооперації, зустрічна торгівля. Торгівля науково-технічною продукцією та послугами.

Методи міжнародної торгівлі. Торгівля напряму та через посередників. Біржова торгівля, міжнародні аукціони та тендери.

Ціноутворення у міжнародній торгівлі. Тарифне і нетарифне регулювання міжнародних торгово-економічних відносин. Світова організація торгівлі (СОТ). Україна на світовому ринку товарів та послуг.

ТЕМА 3. Міжнародні інвестиції

Причини і суть міжнародного руху капіталу. Показники руху капіталу. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу.

Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу. Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності. Форми іноземних інвестицій.

Прямі та портфельні інвестиції. Спільні підприємства. Транснаціональні корпорації. Вільні економічні зони. Стратегічні альянси. Злиття та поглинання у міжнародному бізнесі.

Міжнародний інвестиційний ринок, його структура й особливості розвитку. Форми та методи регулювання міжнародного інвестування на національному і міжнародному рівнях. Міжнародні інвестиції в Україні.

ТЕМА 4. Міжнародний кредит

Міжнародний кредит та його функції в сучасній економіці. Принципи міжнародного кредиту. Фактори розвитку міжнародних кредитних відносин.

Форми міжнародного кредитування. Єврокредити. Лізинг. Факторинг. Форфейтинг.

Світовий фінансовий ринок, його функціональна та географічна структура. Основні світові фінансові центри. Інвестиційний сектор (ринок цінних паперів) та його інструменти. Єврооблігації. Іноземні облігації. Сек'юритизація кредитів.

Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність. Проблема зовнішньої заборгованості. Україна в міжнародних кредитних відносинах.

ТЕМА 5. Міжнародна трудова міграція

Сутність і види міжнародної трудової міграції. Етапи розвитку міжнародної міграції трудових ресурсів. Напрямки міграції робочої сили. Особливості формування та розвитку світового ринку праці.

Види міграції. Економічні та соціальні наслідки міжнародної трудової імміграції та еміграції. Регулювання міжнародних міграційних процесів. Методи та рівні регулювання міграції трудових ресурсів. Україна у світових міграційних процесах.

ТЕМА 6. Світова валютна система

Структура сучасної валютної системи. Національна, міжнародна (регіональна) та світова валютна системи. Основні

елементи національної валютної системи. Основні елементи світової валютної системи. Поняття валюти та її види. Конвертованість валюти. Валютний паритет і валютний курс. Режим курсу валюти. Міжнародна валютна ліквідність. Резервні валюти.

Еволюція світової валютної системи. Система золотого стандарту. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська валютна система. Європейська валютна система.

Валютний ринок і його структура. Котирування валют. Основні валютні операції. Валютний ринок України.

ТЕМА 7. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс

Поняття міжнародних розрахунків. Форми міжнародних розрахунків та їхня порівняльна характеристика.

Платіжний баланс, його структура і методологія складання. Платіжний баланс України, стан, структура, динаміка.

ТЕМА 8. Міжнародна економічна інтеграція

Інтеграція як відносини і як процес. Фактори розвитку міжнародної економічної інтеграції. Форми та особливості регіональної економічної інтеграції. Проблеми і перспективи міжнародної економічної інтеграції.

Європейські інтеграційні процеси. Європейський Союз. Інтеграція східноєвропейських країн. Чорноморське економічне співробітництво. Потенціал і особливості загальноєвропейської економічної інтеграції. Північноамериканська економічна інтеграція. Зона вільної торгівлі «США—Канада». Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА). США у світових інтеграційних процесах. Економічна інтеграція у Латинській Америці. Потенціал і особливості регіональної інтеграції країн Азії. Інтеграційні зусилля арабських країн. Взаємозв'язки країн Африки.

Україна у світових інтеграційних процесах. Передумови інтеграції України у світове господарство. Пріоритетні напрями геополітичної та галузевої орієнтації України.

ТЕМА 9. Глобалізація та економічний розвиток

Глобалізація світової економіки. Суперечливість процесу глобалізації: прогресивні та негативні наслідки. Фінансова глобалізація.

Глобальні проблеми сучасності: сутність, класифікація та процеси їхнього загострення. Демографічна проблема. Екологічна проблема. Військові проблеми. Проблеми нерівності розвитку країн світу.

Міждержавне регулювання глобальних проблем.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ТЕМА 1. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

План семінарського заняття

- 1 Сутність і структура міжнародної економічної системи.
- 2 Форми та рівні міжнародних економічних відносин.
- 3 Суб'єкти міжнародних економічних відносин і принципи їхньої взаємодії.
- 4 Середовище розвитку міжнародних економічних відносин: структуризація та особливості.

Контрольні питання

- 1 Що являє собою міжнародна економічна система, які її структурні елементи?
- 2 Дайте визначення категорії «світове господарство». Назвіть особливості розвитку сучасного світового господарства.
- 3 Що являє собою інтернаціоналізація виробництва?
- 4 Дайте визначення інтернаціоналізації капіталу. Яку роль інтернаціоналізація капіталу відіграє у функціонуванні сучасного світового господарства?
- 5 Якими об'єктивними факторами зумовлюється розвиток міжнародного поділу праці?

6 Чому міжнародний поділ праці є основою міжнародних економічних відносин?

7 Назвіть і охарактеризуйте основних суб'єктів міжнародної економічної діяльності. Принципи їхньої взаємодії.

8 За якими критеріями здійснюється класифікація країн?

9 Які існують форми міжнародних економічних відносин і в чому виявляється їхня взаємодія?

10 Дайте визначення середовища МЄВ.

11 Як проявляється вплив політико-правового середовища на МЄВ?

12 Назвіть основні елементи соціально-культурного середовища міжнародних економічних відносин.

13 Назвіть класифікацію факторів економічного середовища міжнародних економічних відносин.

14 Розкрийте роль інфраструктури у розвитку міжнародного економічного співробітництва.

Встановити відповідність

1 Валовий внутрішній продукт	А. Процес спеціалізації країн на виробництві певних видів продукції або наданні певних послуг
2 Світова економіка	Б. Один із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва
3 Світове господарство	В. Сукупність національних господарств, пов'язаних одне з одним системою міжнародного поділу праці (МПП), економічними і політичними відносинами
4 Економічна інтеграція	Г. Процес зближення і поступового об'єднання національних економічних систем, сучасна найрозвинутіша форма інтернаціоналізації господарського життя
5 Міжнародний розподіл праці	Д. Система взаємопов'язаних національних господарств, в основі якої – міжнародний поділ праці, різні

Проблемні питання

1 Відомо, що визначення «міжнародна економіка» — дискусійне і певною мірою збігається з категорією «міжнародні економічні відносини». В чому полягають їхні спільні риси і відмінності?

2 У чому, на вашу думку, проявляється взаємозв'язок між формами МЕВ? Наведіть конкретні приклади.

3 Вам відомі різні підходи до систематизації (групування) країн світу. Яким є теоретичне і практичне значення такої систематизації? Які з ознак систематизації країн ви вважаєте найважливішими і чому?

4 Традиційно виділяють політико-правове, економічне, соціально-культурне та інфраструктурне середовище розвитку МЕД. Поміркуйте над іншими варіантами структуризації середовища.

5 Спробуйте навести приклади з міжнародної економічної діяльності, які б відповідали тому чи іншому рівню розвитку МЕВ. Чи обов'язковою є чітка послідовність у рівнях розвитку МЕВ?

6 Відомо, що розвитку МЕВ притаманна сукупність суперечностей. Спробуйте систематизувати їх за певними критеріями і ознаками.

7 Продуктивність праці в японському машинобудуванні приблизно така сама, як і в американському, хоча США мають переваги у продуктивності праці у сфері послуг. Проте більшість послуг не залучили до міжнародного обміну. Деякі вчені вважають, що це створює перешкоди для США, оскільки їх порівняльні переваги стосуються товару, який не продається на світових ринках. У чому, на вашу думку, помилковість даного твердження?

8 З огляду на особливості культури і ментальності українського народу сформулюйте основні характеристики культури України порівняно із західною та східною (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Основні характеристики різних культур

Культура	Основні характеристики
Західна	індивідуалізм; неформальність; матеріалізм; специфічне ставлення до часу («час — гроші»)
Східна	пріоритет групи і співробітництво; традиції і формальності; естетичний бік та духовність; безкінечність часу
Українська	?

9 Визначте сучасний рівень інтернаціоналізації української економіки.

10 Які фактори визначають сучасну міжнародну спеціалізацію країн та їхню диспозицію на світових ринках?

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

1 Фактори та особливості розвитку сучасного світового господарства.

2 Модифікація глобальної моделі міжнародного поділу праці.

3 Типи класифікації країн за рівнем соціально-економічного розвитку.

4 Суб'єкти МЕВ України.

5 Принципи МЕВ та їхня роль у розвитку міжнародних економічних відносин.

6 Політико-правове середовище розвитку міжнародних економічних відносин.

7 Економічне середовище розвитку міжнародних економічних відносин.

8 Вплив соціально-економічних факторів на розвиток МЕВ.

9 Інфраструктурне забезпечення міжнародних економічних зв'язків.

10 Принципи та стратегія зовнішньоекономічної діяльності України.

Задачі

1 Країни А і Б виробляють два товари спортивного асортименту – велосипеди і тренажери. Витрати праці на виробництво цих товарів у країні А становлять 10 і 8 год відповідно; в країні Б – 5 і 6 год. Що характеризує дана ситуація?

- абсолютні переваги країни А у виробництві двох товарів;
- абсолютні переваги країни Б у виробництві двох товарів;
- порівняльні переваги країни А у виробництві велосипедів;
- порівняльні переваги країни Б у виробництві велосипедів;
- порівняльні переваги країни А у виробництві тренажерів;
- порівняльні переваги країни Б у виробництві тренажерів.

2 На підставі даних таблиці 1.2 потрібно визначити ступінь відкритості національних економік через розрахунок експортних квот, обсягу експорту на душу населення та питомої частки кожної країни у світовому експорті. Які з країн найбільшою мірою залежать від зовнішньоекономічної сфери, і чи позитивним це є для національного господарства?

Таблиця 1.2 – Вихідні дані

Країни	Обсяг експорту, млрд дол.	ВВП, млрд дол.	Чисельність населення, млн люд
США	625	7400	255,4
Німеччина	521	2497	80,6
Японія	411	5390	124,5
Франція	289	1585	57,4
Великобританія	260	1167	57,8
Італія	234	1112	57,0
Канада	201	575	27,4
Нідерланди	198	415	15,2
Росія	104	370,2	148,3
Україна	18	36	49,7
Світ у цілому	5690	41100	6200000

3 США, де земля є порівняно дешевою, співвідношення кількості землі та праці, які використовуються у тваринництві, значно вищі ніж співвідношення землі та праці при вирощуванні пшениці. Але в густонаселених країнах, де земля має високу вартість, а праця дешева, для вирощування великої рогатої худоби звичайно використовується менше землі та більше праці, ніж при вирощуванні пшениці в США. Чи можна на підставі цих даних стверджувати, що при розведенні великої рогатої худоби фактор праці використовується інтенсивніше, ніж при вирощуванні пшениці? Обґрунтуйте свою відповідь.

Питання до модульного контролю

1 Національні економіки та особливості їхньої взаємодії за умов зростаючої глобалізації.

2 Поглиблення міжнародного поділу праці як об'єктивна основа інтернаціоналізації господарського життя.

3 Загальна характеристика підсистем світового господарства.

4 Сучасна міжнародна спеціалізація країн.

5 Світове господарство: природно-ресурсний потенціал та перспективи розвитку.

6 Міжнародні економічні відносини, їх суб'єкти та взаємозв'язок основних форм.

7 Характеристика основних складників середовища МЄВ.

Література [1, 3, 16, 20, 21, 22, 24, 39, 41,42].

ТЕМА 2. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

План семінарського заняття

1 Сутність, структура та динаміка міжнародної торгівлі.

2 Види міжнародної торгівлі та їхня порівняльна характеристика

3 Сучасні методи міжнародної торгівлі і їхній вплив на ефективність зовнішньоторговельних операцій.

4 Механізм ціноутворення на світових товарних ринках.

5 Методи та інституційне забезпечення регулювання

міжнародних торговельних відносин.

Контрольні питання

1 Дайте визначення зовнішньої, міжнародної і світової торгівлі.

2 У чому полягають особливості міжнародної торгівлі як форми МЕВ?

3 Назвіть показники обсягів, структури, динаміки та результатів міжнародної торгівлі.

4 Охарактеризуйте види міжнародної торгівлі:

- а) за специфікою об'єкта;
- б) специфікою взаємодії суб'єктів;
- в) ступенем регулювання.

5 Як систематизують різновиди зустрічної торгівлі?

6 Які методи міжнародної торгівлі ви знаєте?

7 Назвіть основні операції та відповідні види угод у ході торгівлі через посередників.

8 Що являє собою міжнародна товарна біржа? Як систематизують різновиди біржових угод?

9 Охарактеризуйте механізм міжнародної аукціонної торгівлі, виділивши види і способи аукціонних торгів.

10 Якими є мета і порядок проведення міжнародних торгів?

11 У чому полягають особливості ціноутворення на світових товарних ринках?

12 Назвіть і стисло охарактеризуйте види цін:

- а) за напрямком товарних потоків;
- б) умовами розрахунків;
- в) повнотою обліку витрат;
- г) характером реалізації;
- д) ступенем фіксації;
- е) рівнем інформованості.

13 Охарактеризуйте базисні умови поставки.

14 У чому виявляється сутність протекціонізму? Охарактеризуйте його еволюцію і сучасні форми. Визначте переваги і недоліки реалізації політики протекціонізму.

15 На яких рівнях і якими методами здійснюється регулювання міжнародних торговельних відносин?

16 За якими ознаками можна класифікувати форми протекціонізму?

17 У чому полягає сутність регулювання міжнародної торгівлі за допомогою тарифів? Дайте визначення мита і тарифної квоти.

18 Назвіть і стисло охарактеризуйте нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.

Встановити відповідність

а) міжнародна торгівля	А Грошовий вираз інтернаціональної вартості товарів, що реалізуються на світовому ринку
б) світова ціна	Б Валюта, в якій визначається ціна контракту
в) інтернаціональна вартість	В Здатність товару задовольняти певну потребу людини
г) валюта ціни	Г Суспільно необхідні витрати праці на виробництво товарів і послуг у світовому господарстві
д) споживча вартість	Д Сукупність зовнішньої торгівлі різних країн світу

Проблемні питання

1 Спробуйте виявити й охарактеризувати принципові відмінності умов міжнародної торгівлі від умов реалізації товарів і послуг на внутрішньому ринку.

2 Розкрийте механізм взаємозалежності міжнародної торгівлі з іншими формами МЕВ. Наведіть конкретні приклади.

3 Спробуйте розкрити фактори, що зумовлюють становлення й розвиток видів і методів міжнародної торгівлі.

4 Обґрунтуйте, чим зумовлюється випереджальне зростання темпів міжнародної торгівлі порівняно із зростанням світового ВВП?

5 Розкрийте основні структурні зміни у міжнародній торгівлі. Проаналізуйте їхні причини.

6 Охарактеризуйте умови та фактори, що визначають превалювання у зовнішньоторговельній стратегії держав протекціоністської чи лібералізаційної концепції.

7 Спробуйте розкрити і систематизувати фактори, які зумовлюють швидке зростання торгівлі послугами.

8 У чому полягає специфіка ціноутворення, що його використовує у практичній діяльності ТНК?

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

- 1 Основні концепції міжнародної торгівлі.
- 2 Роль посередницьких фірм у міжнародній торгівлі.
- 3 Особливості сучасного розвитку міжнародної торгівлі послугами.
- 4 Методи регулювання сучасної міжнародної торгівлі.
- 5 Роль СОТ у міжнародній торгівлі та принципи її діяльності.
- 6 Україна на світовому ринку товарів і послуг.
- 7 Потенційні позитивні і негативні наслідки приєднання України до СОТ.
- 8 Проблеми інтеграції України у світові товарні ринки.
- 9 Регіональні аспекти розвитку зовнішньої торгівлі України.
- 10 Конкурентоспроможність українських товарів та послуг на ринках і засоби її підвищення.

Задачі

1 У таблиці 2.1 містяться дані щодо виробничих можливостей країн А і Б.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані

Країна А			Країна Б		
Виробничі можливості	Виробництво комп'ютерів.	Добування нафти, тис. т	Виробничі можливості	Виробництво комп'ютерів, тис. шт.	Добування нафти, тис. т
а	30	0	а	10	0
б	24	6	б	8	4
в	18	12	в	6	8

г	12	18	г	4	12
д	6	24	д	2	16
е	0	30	е	0	20

До встановлення торговельних відносин між країнами А і Б оптимальною структурою виробничих можливостей для країни А був варіант б, а для країни Б — варіант г. Дайте відповіді на такі запитання:

- чи існують передумови для взаємної торгівлі країн А і Б? На виробництві якого продукту має спеціалізуватися кожна країна у разі налагодження між ними торговельних відносин?

- яким буде загальний приріст виробництва комп'ютерів і нафти, отриманий внаслідок повної спеціалізації кожної з країн?

Припустимо, що за реальними умовами торгівлі 1 комп'ютер = 1,5 т нафти і що 4 тис. шт. комп'ютерів обмінюються на 6 тис. т нафти. Яким буде виграш від повної спеціалізації для кожної країни з кожного виду товару?

2 Економіка країни N має трудові ресурси у кількості 120 тис. люд і може виробляти два види товарів: комп'ютери і автомобілі. Питомі витрати праці на виробництво комп'ютерів становлять 3, для автомобілів — 2:

- побудуйте графік граничних виробничих можливостей країни;

- якою буде відносна ціна комп'ютерів у разі відсутності зовнішньої торгівлі? Чому?

3 Ситуація у вітчизняній економіці описується умовами середньої задачі. Припустимо, що зарубіжна економіка має трудові ресурси у кількості 80 тис. люд і її витрати праці на виробництво комп'ютерів і автомобілів становить 5 і 1 відповідно:

- побудуйте криві виробничих можливостей зарубіжної економіки;

- побудуйте криву відносного світового попиту.

4 Кілька країн-експортерів товару організували картель з метою підвищення ціни на даний товар на світовому ринку і контролюють 30 % світового ринку товару. Еластичність світового попиту на товар — 0,8, а еластичність пропозиції товару країнами, які не є членами картелю, — 0,5. Розрахуйте оптимальне для

картелю підвищення світової ціни на товар.

5 Припустимо, що Німеччина імпортує із США товар X. Якщо ціна даного товару в США становить 5 доларів за одиницю, то скільки він коштуватиме в Німеччині відповідно до валютного курсу 1 дол. = 0,85 євро? Якщо США сприятимуть підвищенню валютного курсу долара, то як це позначиться на торгівлі цих двох країн?

Питання до модульного контролю

1 Поняття міжнародної торгівлі як форми МЕН, її структура, особливості розвитку та система показників, що її характеризують.

2 Класифікація сучасних видів міжнародної торгівлі.

3 Методи реалізації товарів на світових товарних ринках та порівняльна характеристика.

4 Ціноутворення у міжнародній торговельній практиці.

5 Система національного, міждержавного і наднаціонального регулювання міжнародних торговельних відносин.

Література [12, 16, 22, 24, 37, 40, 41].

ТЕМА 3. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ

План семінарського заняття

1 Сутність, причини і основні форми міжнародного руху капіталу.

2 Міжнародні інвестиції та їхня систематизація.

3 Транснаціональні корпорації та їхня роль у сучасному розвитку МЕН.

4 Україна у світових інвестиційних процесах.

Контрольні питання

1 У чому полягає сутність та причини міжнародного руху капіталу?

2 Відмінність підприємницького та позикового капіталу з

позицій впливу на економіку країни-експортера.

3 Основні закономірності і особливості вивозу капіталу за сучасних умов глобалізації.

4 У чому полягають основні переваги від імпорту та експорту капіталу для національної економіки?

5 Що означає індекс транснаціоналізації (ІТ)? Якою є методика його розрахунку? Наведіть приклади ранжування країн за ІТ.

6 У чому полягає принципова різниця між прямими і портфельними інвестиціями?

7 Які кількісні критерії використовуються у світогосподарській практиці при зарахуванні інвестицій до категорії прямих?

8 Охарактеризуйте основні теорії прямого закордонного інвестування (ПЗІ) та транснаціональних корпорацій.

9 Дайте характеристику теорій портфельного інвестування.

10 Які фактори впливають на масштаби, структуру і динаміку міжнародної інвестиційної діяльності в Україні?

Встановити відповідність

1 Інвестиційний проект	А Сукупність поєднаних в одне ціле намірів і практичних дій з метою здійснення інвестиційних вкладень, забезпечення певних конкретних фінансових, економічних, виробничих і соціальних заходів для отримання прибутку
2 Іноземні інвестори	Б Суб'єкти, що здійснюють інвестиційну діяльність на території України
3 Портфельні інвестиції	В Повторне, додаткове інвестування власного (або іноземного) капіталу в економіку за рахунок прибутку, отриманого з попереднього інвестування
4 Національний режим	Г Господарські операції, які передбачають придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку
5 Реінвестування	Д Режим, за якого юридичним і фізичним особам (громадянам) однієї держави на

	території іншої держави надаються такі самі права, пільги і переваги, якими користуються її власні юридичні та фізичні особи

Проблемні питання

- 1 Обґрунтуйте привабливість прямих іноземних інвестицій.
- 2 Розкрийте характер взаємодії міжнародного інвестиційного ринку з факторними, грошовими та кредитними ринками.
- 3 В чому проявляється специфіка регулювання іноземної та інвестиційної діяльності у різних країнах (розвинутих; країнах, що розвиваються; країнах з перехідною економікою)?
- 4 Вплив глобалізації на тенденції міжнародного інвестування.
- 5 Які фактори впливають на формування сприятливого інвестиційного клімату? Відповідь проілюструйте конкретними прикладами.
- 6 Чим зумовлено превалювальні обсяги міжнародного інвестування в розвинені країни світу?
- 7 Розкрийте причини низької ефективності використання іноземних інвестицій в економіку України.

Теми індивідуальних завдань (есе, реферати, доповіді)

- 1 Роль іноземних інвестицій у трансформаційних процесах країн із перехідною економікою.
- 2 Економічна діяльність іноземних компаній у країнах з перехідною економікою.
- 3 Регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації.
- 4 Особливості взаємодії ТНК з національними економіками-реципієнтами інвестиційного капіталу.
- 5 Фактори підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.
- 6 Процеси злиття і поглинання у міжнародному бізнесі.
- 7 Форми й методи регулювання міжнародного інвестування на національному і міжнародному рівнях.

Задачи

1 Які з вказаних форм інвестицій є прямими, а які — портфельними:

- російська компанія «Лукойл» купила акції українського нафтопереробного підприємства на суму 20 млн дол. Загальна вартість випуску акцій становить 100 млн дол.;

- американський банк «Сіті Бенк» купив будівлю у Києві, в якій відкрив своє представництво в Україні;

- німецький автомобільний концерн «Шкода» збільшив свою частку у статутному капіталі розміщеного в Україні українсько-німецького спільного підприємства, яке займається збутом автомобілів на українському ринку з 50 % до 80 %;

- американська компанія «МакДоналдс» відкрила у Києві черговий ресторан швидкого обслуговування;

- американський інвестиційний фонд розмістив в Україні 30 млн дол. в облігації зовнішньої державної позики.

2 Американська фірма планує відкрити свій філіал у Бразилії. З одного боку, бразильські закони, які стосуються регулювання імпорту, забороняють їй реалізовувати свою продукцію на бразильському ринку, з іншого — сама американська компанія не бажає продавати свої патентні права бразильським фірмам, оскільки остерігається, що це в кінцевому підсумку позбавить технологічних переваг на американському ринку. Якою є ваша думка щодо розв'язання даної дилеми?

Питання до модульного контролю

1 Поняття міжнародного руху капіталу і характеристика його форм.

2 Основні закономірності сучасних процесів міжнародного руху капіталу.

3 Порівняльна характеристика форм руху підприємницького капіталу у сфері МЕВ.

4 Масштаби і роль ТНК у міжнародних інвестиційних процесах.

5 Міжнародна інвестиційна діяльність в Україні.

Література [8, 12, 14, 19].

ТЕМА 4. МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ

План семінарського заняття

1 Сутність міжнародного кредиту як форми руху позикового капіталу, його функції в сучасному світовому господарстві.

2 Форми міжнародних кредитів та фактори розвитку міжнародних кредитних відносин.

3 Світовий фінансовий ринок і його структура.

4 Євроринок та особливості його функціонування.

5 Проблема зовнішньої заборгованості та способи її вирішення.

Контрольні питання

1 Дайте визначення поняття «міжнародний кредит». Його умови та основні функції у світовій економіці.

2 Охарактеризуйте основні форми міжнародного кредиту. В чому полягає особливість міжнародного кредитування, пов'язаного з фінансуванням зовнішньоторговельних операцій країн?

3 Дайте визначення міжнародного ринку позикових капіталів. Охарактеризуйте його основні сегменти з позицій функціональної, інституційної, географічної та валютної структур.

4 Фактори, умови та особливості функціонування євроринку.

5 У чому полягає специфіка позиково-депозитних операцій на євроринках? Які суб'єкти МЄВ є основними учасниками євроринків?

6 Роль міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій у процесах міжнародного кредитування.

7 Що таке зовнішній борг? Якими кількісними і якісними показниками можна оцінити ступінь небезпеки зовнішнього боргу для економіки тієї чи іншої країни?

8 У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості? Назвіть можливі варіанти її вирішення для різних країн.

9 Що являє собою криза зовнішньої заборгованості на рівні

економік? Які існують механізми реструктуризації зовнішніх боргів країн?

10 Охарактеризуйте діяльність Паризького і Лондонського клубів кредиторів. У чому полягає роль цих неурядових інституцій у вирішенні проблем зовнішньої заборгованості країн?

Встановити відповідність

1 Маржа	А Економічний та політичний союз 28 незалежних держав-членів, що розташовані здебільшого в Європі
2 Світовий фінансовий ринок	Б Міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки
3 Лізинг	В Різниця між цінами, курсами, ставками; надбавка до орієнтира – вартості певного кредиту
4 Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Г Система відносин попиту і пропозиції щодо фінансового капіталу, що функціонує у міжнародній сфері як покупні і платіжні засоби, кредити, інвестиційні ресурси
5 Європейський союз (ЄС)	Д Довгострокова оренда, кредитування купівлі машин, обладнання, споруд виробничого призначення на основі укладання орендної угоди, за якої орендар сплачує орендну плату частинами і орендодавець зберігає право власності на товари до кінця терміну

Проблемні питання

1 Який вплив на економіку країн, що розвиваються, та нових

країн здійснює зовнішнє фінансування у формі кредитів? Спробуйте на якісному рівні оцінити динаміку основних макроекономічних співвідношень з різними щорічними обсягами іноземного кредитування та інвестування української економіки.

2 Відомо, що деякі держави скептично ставляться до залучення кредитних ресурсів Міжнародного валютного фонду, надаючи перевагу інвестиційним джерелам зовнішнього фінансування національних економік. Спробуйте, з погляду національних економічних інтересів, визначити та проаналізувати можливі загрози співробітництва країн з цією інституцією кредитного сприяння, зокрема в частині необхідності виконання державами вимог макроекономічної стабілізації, що висуюються МВФ.

3 США на сьогодні є однією з найбільших країн-імпортерів капіталу у світовому господарстві. Які надходження капіталу, на вашу думку, формують зовнішній борг цієї країни?

4 У 1970-х роках внутрішній борг деяких країн, що розвиваються, утворився за рахунок відпливу капіталу (як легального, так і нелегального) внаслідок очікування девальвації національних валют. (Уряди і центральні банки залучали позики в іноземних валютах для підтримки курсів національних валют.) Оскільки відплив капіталів призводить до зростання державного боргу, то при цьому створюються компенсуючі валютні активи для громадян, які залучають кошти із-за кордону. Таким чином, консолідований чистий борг країни в цілому залишається незмінним. Чи означає це, що країни, чий державний борг накопичений за рахунок відпливу капіталу, не мають проблем із заборгованістю? Відповідь обґрунтуйте.

5 Значна частина запозичень, які здійснили країни, що розвиваються, у 1970-х роках припадала на державні компанії. Пізніше в деяких країнах було розпочато процес приватизації, який передбачав продаж державних підприємств приватним особам. Якби процес приватизації було започатковано раніше, які обсяги зовнішніх кредитних ресурсів вдалося б залучити цим країнам?

6 Якщо американський банк акцептує депозит від одного зі своїх закордонних філіалів, то даний депозит підпадає під дію

резервних вимог Федеральної Резервної Системи США. Так само резервні вимоги застосовуються до будь-якої позики, яка надається резиденту США зарубіжним філіалом американського банку, або до будь-яких активів, що купуються філіалом у головного банку. Через які обставини, на ваш погляд, діють подібні процедури?

7 Доведіть, що конкурентна перевага євробанків порівняно з американськими банками зростає в міру зростання відсоткової ставки в США.

Після боргової кризи в країнах, що розвиваються, органи регулювання банківської системи США ввели жорсткий контроль за кредитною політикою американських банків і їх зарубіжних філіалів. Протягом 1980-х років частка американських банків в операціях лондонського фінансового центру постійно знижувалася. Спробуйте встановити зв'язок між цими двома подіями.

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

1 Міжнародний кредит як вираз інтернаціоналізації фінансово-кредитної сфери.

2 Джерела зовнішнього фінансування країн з перехідною економікою.

3 Вплив кредитного капіталу на ринкові перетворення в постсоціалістичних країнах.

4 Диверсифікація сучасних форм міжнародного кредитування.

5 Синдикований кредит у сучасній практиці міжнародного кредитування.

6 Сучасний ринок єврокредитів: особливості та закономірності розвитку.

7 Роль МВФ у регулюванні сучасних фінансово-кредитних відносин.

8 Міждержавне та наднаціональне регулювання валютно-кредитних відносин.

9 Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями.

10 Роль Паризького і Лондонського клубів кредиторів у

вирішенні проблем зовнішньої заборгованості країн.

Задачі

1 Припустимо, що житель Великобританії, який має доларовий депозит у лондонському банку, вирішує переказати 10 тис. дол. в американський банк. Як ця операція позначиться на пропозиції євродоларів, на платіжних балансах США і Великобританії та на грошових базах двох країн?

2 Компанії необхідне обладнання вартістю 100 тис. дол., яке експлуатуватиметься протягом п'яти років. Після цього терміну залишкова вартість обладнання становитиме 15 тис. дол. Виробник обладнання пропонує компанії комісію за технічне обслуговування обладнання на суму 5 тис. дол. щорічно. Податки компанії становлять 40 %. Орендодавець забезпечує компанії технічне обслуговування.

Обладнання можна купити і за умови залучення банківського кредиту на суму 85 тис. дол. на 5 років під 15 % річних.

Яка форма кредиту буде вигіднішою для компанії — банківський кредит чи лізинг?

3 Умови здійснення факторної операції такі: вартість — 200 тис. дол.; аванс — 90 %; комісія фактора — 3 %; плюс щомісячний відсоток за аванс — 2 %. Яку суму на рахунок отримає фірма, що продала фактору рахунки?

Пряма облікова ставка 10 % за векселем на 1 млн дол. становить 100 тис. дол., при цьому облікова сума — 900 тис. дол. Скільки становитиме дохід форфейтингової компанії (у відсотках річних), якщо вексель буде погашено протягом одного року?

Питання до модульного контролю

- 1 Поняття, умови та функції міжнародного кредиту.
- 2 Класифікація форм міжнародного кредиту.
- 3 Сутність, закономірності розвитку та структура світового ринку позикових капіталів.
- 4 Кредити міжнародних валютно-фінансових організацій та їх роль у розвитку національних економік.
- 5 Зовнішня заборгованість: критерії оцінки та чинні механізми реструктуризації зовнішніх боргів країн.

Література [6, 10, 16, 17, 19, 36].

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ

План семінарського заняття

- 1 Сутність та основні причини міжнародної трудової міграції.
- 2 Основні види міграції та міжнародні центри тяжіння робочої сили.
- 3 Соціально-економічні наслідки трудової міграції.
- 4 Державне і наддержавне регулювання міжнародної міграції робочої сили.
- 5 Україна в сучасних міжнародних міграційних процесах.

Контрольні питання

- 1 У чому полягає сутність міжнародної трудової міграції? Її визначальні риси.
- 2 Дайте визначення понять «міжнародна трудова міграція», «еміграція», «імміграція», «рееміграція», «вплив умів».
- 3 Економічні та неекономічні причини міжнародної трудової міграції.
- 4 У чому полягають економічні наслідки міграції для світової економіки в цілому?
- 5 Як впливає еміграція на економіку країни-експортера робочої сили?
- 6 Які вартісні показники міграції робочої сили відбиваються у платіжному балансі країни?
- 7 У чому виражається вплив імміграції на економіку країни-імпортера робочої сили?
- 8 Назвіть регіони і країни, які є основними центрами тяжіння мігрантів з-за кордону.
- 9 Основні важелі державного і наддержавного регулювання міжнародної трудової міграції.
- 10 Сутність, структура та основні тенденції розвитку сучасного міжнародного ринку праці.
- 11 Назвіть причини та наслідки зовнішніх міграційних

процесів для України.

Встановити відповідність

1 Іммігрант	А Переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер застосування своїх здібностей і кращих умов життя
2 Біженці	Б Чужоземець, що переїхав до якої-небудь країни на постійне проживання; переселенець
3 Міграція робочої сили	В Особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стали жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебувають за межами своєї країни і не можуть або не бажають користуватися захистом цієї країни внаслідок таких побоювань
4 Світовий ринок робочої сили	Г Сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника
5 Людський капітал	Д Система соціально-економічних відносин між державами з приводу умов формування робочої сили та умов її праці, а також оплати робочої сили (в т. ч. праці) і соціального захисту

Проблемні питання

1 Якщо розглядати робочу силу не як фактор виробництва, а як товар, і міжнародну трудову міграцію не як міжнародний рух фактора виробництва, а як звичайну міжнародну торгівлю, то у чому полягає специфіка такої торгівлі?

2 На сьогодні поняття «міжнародна міграція робочої сили»

— трохи застаріле. Чимало дослідників використовують термін «міграція людських ресурсів». У чому, на вашу думку, принципова відмінність між категоріями «робоча сила» та «людський ресурс»? Спробуйте охарактеризувати роль людських ресурсів у світовій економіці.

3 Як відомо, міжнародна трудова міграція, з погляду її соціально-економічної форми, являє собою процес формування інтернаціональної вартості робочої сили, а також сукупність відносин економічної власності між різними суб'єктами з приводу присвоєння створеного нею необхідного і додаткового продукту. Спробуйте проаналізувати зміни, що відбуваються у процесі формування інтернаціональної вартості робочої сили, пов'язані з інтелектуалізацією, саєнтифікацією та соціалізацією сучасних виробничих відносин.

4 У чому, на вашу думку, проявляється процес формування інтернаціональної вартості робочої сили в інтеграційному угрупованні Європейський Союз?

5 Дослідники виокремлюють два основні типи відтворення населення: 1) «демографічна зима» (тип відтворення, який характеризується відносно невисокими показниками народжуваності, смертності та природного приросту); 2) «демографічна весна» (тип відтворення, який характеризується високими і дуже високими показниками народжуваності та природного приросту населення). Для яких груп країн, на вашу думку, характерний кожен тип відтворення?

6 Спробуйте охарактеризувати основні проблеми економічного розвитку країн, пов'язані з різним типом відтворення населення в них.

7 У таблиці 5.1 наведено темпи приросту населення за регіонами світу протягом 1955—1984 рр. та подано прогноз на період до 2025 року. У чому, на вашу думку, полягає прикладне значення демографічних прогнозів для економіки окремих країн та світу в цілому?

Таблиця 5.1 – Темпи приросту населення за регіонами світу, %

Регіони	Період		Прогноз 2000 — 2025
	1955 — 1984	1985 — 1999	
Світ у цілому	1.9	1.6	1.2
Західна Європа	0.7	0.3	0.1
Азія	2.1	1.6	1.0
Африка	2.6	3.1	2.5
Північна Америка	1.3	0.8	0.6
Латинська Америка	2.0	2.0	1.4

8 Як відомо, для групи промислово розвинених (постіндустріальних) країн характерною на сьогодні є тенденція старіння (флоридизація) націй. Які, на вашу думку, найважливіші наслідки може мати така тенденція у соціально-економічному розвитку цієї групи країн та їхній участі у міжнародних міграційних процесах?

9 У міжнародних міграційних процесах специфічне місце — за «впливом умів». Спробуйте визначити сутність даного поняття та проаналізувати соціально-економічні наслідки цього явища для різних країн. Наведіть конкретні приклади.

10 Чи справедливим є таке твердження: вплив імміграції на добробут громадян країни, що приймає іноземну робочу силу, не залежить від розмірів даної країни? Чому?

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

1 Особливості формування світового та регіональних ринків праці.

2 Структурні зрушення в соціальній сфері і трансформація імміграційної політики постіндустріальних країн.

3 Досвід західноєвропейських країн у залученні іноземної робочої сили.

4 Роль структурних фондів у реалізації соціальної політики Європейського Союзу.

5 Особливості регулювання міграційних процесів на регіональних ринках (на прикладі Шенгенської зони).

6 «Відплив умів» у сучасних міграційних процесах.

7 Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.

8 Міжнародна організація праці: її завдання та напрями діяльності.

9 Ефективна державна міграційна політика — передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.

10 Використання міжнародного людського потенціалу на підприємствах ТНК.

Задачі

1 Які кроки уряду США призведуть до зростання міжнародної трудової міграції і чому:

- лібералізація правил виїзду громадян своєї країни за кордон;
- лібералізація правил в'їзду із-за кордону;
- прийняття програми економічної допомоги країнам, що розвиваються;
- прийняття програми диверсифікації географічної структури імміграції.

2 В Україні та Росії існує два фактори виробництва — земля і праця, — за допомогою яких вирощується пшениця. В українському фермерському господарстві вирощуванням пшениці займається 11 працівників, у російському — 3. Зв'язок між кількістю зайнятих і граничним продуктом одного працівника в кожній країні, виражений у кількості одиниць товару, такий (таблиця 5.2):

Таблиця 5.2 – Вихідні дані до задачі

Кількість працівників	10	20	30	40	50	60
Граничний продукт	20	19	18	17	16	15
Кількість працівників	70	80	90	100	110	
Граничний продукт	14	13	12	11	10	

Визначте:

- граничний продукт у кожній країні;
- в якій країні вищий рівень заробітної плати?
- яким буде напрямок трудової міграції?
- якими будуть масштаби трудової міграції?
- коли трудова міграція вичерпається?

Питання до модульного контролю

- 1 Поняття та причини міжнародної міграції робочої сили як форми МЕВ.
- 2 Якісна та кількісна оцінка сучасних міжнародних міграційних процесів.
- 3 «Відплив умів», його причини, напрямки, кількісна та якісна оцінка.
- 4 Формування і розвиток світових ринків робочої сили.
- 5 Форми регулювання міжнародних міграційних процесів.
- 6 Україна в процесах міжнародної трудової міграції.

Література [2, 15, 22, 23, 25, 26].

ТЕМА 6. СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА

План семінарського заняття

- 1 Сутність і структура сучасної валютної системи. Національна і світова валютні системи та їх основні елементи.
- 2 Валюта та її основні види. Конвертованість валют.
- 3 Валютний паритет та валютний курс.
- 4 Еволюція світової валютної системи.
- 5 Структура світового валютного ринку і основні види валютних операцій.

Контрольні питання

- 1 Дайте визначення понять «світова валютна система»,

«національна валютна система». Назвіть їхні основні елементи.

2 Що слід розуміти під терміном «валюта»?

3 Що таке валютний паритет і валютний курс?

4 Характерні риси Паризької системи золотомонетного стандарту.

5 Охарактеризуйте Генуезьку систему золотодевізного стандарту.

6 Основні принципи функціонування Бреттон-Вудської валютної системи.

7 Назвіть особливості та найважливіші риси Ямайської валютної системи.

8 Розкрийте особливості валютних систем регіонального типу на прикладі Європейської валютної системи (ЄВС).

9 Дайте визначення категорії «валютний ринок». Назвіть його суб'єктів та функції.

10 Які існують основні види операцій валютного ринку?

Встановити відповідність

1 Міжнародні валютні відносини	А Сукупність економічних відносин між країнами, юридичними і фізичними особами, міжнародними економічними, фінансово-кредитними організаціями з приводу функціонування і розвитку валюти
2 Валюта	Б Валютна система, в якій роль всезагального еквівалента виконує золото, а в обігу функціонують золоті монети або грошові знаки, розмінні на золото
3 Девальвація	В Грошова одиниця (монети та банкноти певної держави), що використовується як засіб розрахунку в торгових операціях
4 Система золотого стандарту	Г Зниження курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют або міжнародних розрахункових одиниць
5 Конвертованість валюти	Д Здатність резидентів та нерезидентів вільно без обмежень обмінювати національну валюту на іноземну і використовувати

	іноземну валюту в угодах з реальними і фінансовими активами

Проблемні питання

1 У чому суть проблеми конвертованості національної валюти? Якими, на вашу думку, є шляхи її розв'язання для України?

2 Охарактеризуйте вплив завищеного і заниженого валютного курсу на експортну діяльність вітчизняних товаровиробників.

3 За умов золотого стандарту (особливо до 1914 р.) валютні курси були стабільними, тоді як у міжвоєнний період різкі коливання валютних курсів стали звичним явищем. Чому, на ваш погляд, країни не могли в цей період зафіксувати золотий вміст своїх валют?

4 Деякі вчені вважають, що золотий стандарт — найприйнятніший спосіб організації сучасної міжнародної валютної системи, бо прив'язка основних валют до золота дала б змогу уникнути різких коливань валютних курсів, на які можна було б впливати за допомогою операцій купівлі-продажу золота. Інші вчені, навпаки, переконані, що відновити систему золотого стандарту не можна через необхідність ліквідації системи регулювання цін, заробітних плат, відсоткових ставок тощо. Яка ваша думка з цього питання?

5 Розкрийте вплив фінансової кризи на функціонування світової валютної системи та національних валютних систем країн із перехідною економікою. Відповідь проілюструйте конкретними прикладами.

6 Яким чином у рамках Бреттон-Вудської валютної системи країна могла застрахувати себе від неочікуваного припливу або відпливу короткострокового спекулятивного капіталу? Чи діють ці механізми в рамках сучасної валютної системи?

7 Розкрийте ступінь впливу введення єдиної валюти на економіку країн-членів Європейського валютного союзу, країн, які не ввійшли до нього, і на світову економіку в цілому.

8 Чи впливає введення євро на зовнішньоекономічні операції України з країнами - членами Європейського Союзу?

Відповідь прокоментуйте на конкретних прикладах.

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

- 1 Види і цілі валютних операцій на світових валютних ринках.
- 2 Валютні операції комерційних банків.
- 3 Валютний ризик та його страхування у міжнародній підприємницькій діяльності.
- 4 Важелі регулювання валютних курсів та механізм їх використання.
- 5 Наднаціональне регулювання міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.
- 6 Механізм функціонування світового валютного ринку.
- 7 Генезис та еволюція розвитку європейської валютної системи.
- 8 Особливості становлення та функціонування національної валютної системи України.
- 9 Проблема стабільності гривні.
- 10 Сучасна валютна політика розвинених країн.

Задачі

1 В умовах золотого стандарту фіксований золотий вміст долара США становив 20,6 дол. за 1 унцію. Британський фунт стерлінгів — 4,3 ф. ст. за 1 унцію. Яким буде обмінний курс долара на фунт стерлінгів?

Припустимо, що ви починаєте здійснювати комерційні операції, маючи в наявності 100 ф. ст. при обмінному курсі 1 ф. ст. = 6 дол. Яку кількість золота можна купити у Великобританії? Яку кількість золота можна купити у США, попередньо обмінявши фунти на долари?

Якщо золото потім перевозиться у Великобританію, то за скільки фунтів його можна продати? Як довго може зберігатися початковий обмінний курс?

Опишіть ситуацію за умови, що обмінний курс становить:
1 ф. ст. = 3 дол.

2 Валютний курс мексиканського песо до долара США у 1970 р. становив 10 песо за долар. Індекс цін у США в 2000 р. становив 300 %, у Мексиці — 9200 % (1970 р. — 100 %). Яким був реальний курс песо до долара у 2000 році?

3 НБУ ухвалює рішення збільшити грошову масу на 3 % протягом року на фоні прогнозованого зростання реального ВВП на 3 %. Що тоді відбудеться з курсом національної валюти? Чому?

Питання до модульного контролю

1 Національна та світова валютні системи, основні принципи їхнього функціонування.

2 Сутність валюти, систематизація її видів. Конвертованість валют.

3 Історія становлення та етапи розвитку світової валютної системи.

4 Валютний ринок і його структура. Основні види валютних операцій.

5 Механізми функціонування валютного ринку України.

Література [4, 5, 6, 9, 28, 33, 34].

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ І ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС

План семінарського заняття

1 Організаційні засади міжнародних розрахунків. Основні характеристики міжнародних розрахунків та фактори, що впливають на їхній розвиток.

2 Типи і види міжнародних розрахунків.

3 Форми міжнародних розрахунків та їхня порівняльна характеристика.

4 Платіжний баланс, його структура і методика складання.

Контрольні питання

- 1 Дайте визначення поняття «міжнародні розрахунки». Чим вони відрізняються від внутрішніх розрахунків?
- 2 Які фактори впливають на ефективність і умови міжнародних розрахунків?
- 3 Які існують типи і види міжнародних розрахунків?
- 4 Розкрийте роль банківської системи в організації та проведенні міжнародних розрахунків. У чому полягає процедура встановлення кореспондентських відносин між банками різних країн?
- 5 Механізм здійснення акредитивної форми розрахунків. Охарактеризуйте основні види акредитивів.
- 6 У чому полягає специфіка інкасової форми розрахунків?
- 7 Чим відрізняється платіж на відкритий рахунок від банківського переказу?
- 8 Охарактеризуйте механізм розрахунків із використанням чеків і векселів.
- 9 Що являє собою платіжний баланс? Охарактеризуйте його структуру.
- 10 Які принципи побудови платіжного балансу мають виконуватися для правильного відображення, розуміння і аналізу зовнішньоекономічних операцій країни?
- 11 Дайте визначення дефіциту та профіциту торговельного балансу.
- 12 Основні складники балансу послуг.
- 13 Структура балансу руху капіталів і кредитів.
- 14 Охарактеризуйте операції з ліквідними валютними активами.
- 15 Сучасна класифікація статей платіжного балансу за методикою МВФ.
- 16 Назвіть основні фактори, що впливають на платіжний баланс.

Встановити відповідність

1 Платіжний	А Відображає співвідношення вартості експорту й

баланс	імпорту країни за певний відрізок часу, як правило, за рік
2 Резидент	Б Перевищення експорту над імпортом за певний період, як правило, за рік (нетто-експорт)
3 Чистий експорт	В Фізична особа, яка на законних підставах постійно перебуває, мешкає у якійсь країні, але є громадянином іншої країни
4 Економічна угода	Г Будь-який акт обміну, в якому право власності на матеріальні або фінансові акти передається від резидента однієї країни до резидента іншої країни або надаються послуги резидентом однієї країни резиденту іншої
5 Торговий баланс	Д Співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною із-за кордону, і сумою платежів за кордон протягом певного періоду (рік, квартал, місяць)

Проблемні питання

1 Спробуйте визначити та охарактеризувати основні відмінності документарних і недокументарних форм міжнародних розрахунків. Вкажіть їхні переваги та недоліки.

2 Відомо, що доходи банківської системи США значною мірою формуються за рахунок доларизації розрахунків за торговельними і некомерційними операціями, що здійснюються між різними країнами. Чому суб'єктам господарської діяльності будь-якої країни світу економічно вигідно провадити розрахунки в американських доларах через банківські установи США?

3 На думку деяких учених, міжнародна платіжна позиція країни може вважатися стабільною лише у тому разі, якщо сальдо поточного і фінансового рахунків платіжного балансу позитивні. Якою є ваша думка з цього приводу?

4 Чи правильною є теза: оскільки в платіжному балансі кожному запису по кредиту відповідає належний запис по дебету, національний валютний ринок перебуватиме у стані рівноваги, якщо сальдо платіжного балансу в цілому дорівнює нулю?

5 Розкрийте ступінь впливу платіжного балансу на динаміку економічного зростання країни.

6 Чому, на вашу думку, при системі плаваючого валютного курсу не можна точно визначити величину позитивного чи негативного сальдо платіжного балансу країни?

7 Розкрийте вплив валютного курсу на динаміку торговельного балансу країни.

8 У яких випадках значний дефіцит чи профіцит балансу рахунка поточних операцій мають викликати занепокоєння держави?

9 Чи може країна мати дефіцит балансу поточних операцій і одночасно позитивне сальдо платіжного балансу? Відповідь обґрунтуйте.

10 Яких заходів у частині зміни загальних резервів може вжити Центральний банк країни з метою збалансування платіжного балансу?

*Темати індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

1 Роль міжнародних розрахунків в обслуговуванні зовнішньоекономічних угод суб'єктів господарської діяльності.

2 Банківська система в організації міжнародних розрахунків.

3 Роль національних і колективних валют і золота в міжнародних розрахунках.

4 Форми державного регулювання системи міжнародних розрахунків.

5 Міжбанківські кореспондентські відносини та система міжбанківських комунікацій українських фінансово-кредитних установ.

6 Інтеграція України в міжнародний ринок банківських послуг.

7 Механізм функціонування системи міжнародних розрахунків в Україні.

8 Правове регулювання організації та проведення міжнародних розрахунків в Україні.

9 Міжнародні операції України та їх відображення в платіжному балансі країни.

10 Механізми збалансування платіжного балансу України.

Задачі

1 Використовуючи дані таблиці 7.1, розрахуйте:

- сальдо поточного рахунка;
- сальдо рахунка руху капіталу;
- сальдо платіжного балансу країни;
- зміну суми валютних резервів центрального банку країни.

Таблиця 7.1 – Характеристика економіки країни

Індикатори	Сума, тис. дол. США
Експорт товарів	19 650
Імпорт товарів	19 650
Доходи резидентів у формі дивідендного доходу від прямих зарубіжних інвестицій	3612
Відсоткові виплати уповноваженого урядом банку в рахунок обслуговування державної зовнішньої заборгованості країни	3502
Витрати громадян на зарубіжний туризм	1919
Доходи країни від іноземного туризму	1750
Односторонні поточні трансферти за кордон	2388
Експорт капіталу за кордон	4174
Імпорт капіталу	6612
Обіг резервних коштів Центрального банку на підтримання тимчасової нестабільності валютного курсу країни	5500

2 Враховуючи, що уряд країни провадить політику валютного контролю, за якої експортери зобов'язані продавати державним органам 100 % валютної виручки (в доларах США) за офіційним курсом 5 одиниць національної валюти за 1 долар, розрахуйте її курс, за яким держава здійснює продаж іноземної валюти.

Побудуйте відповідний графік, використовуючи необхідні дані, а також додаткову умову: чистий прибуток держави від її спекулятивних операцій становить 9825 тис. одиниць національної валюти.

3 Дефіцит рахунка поточних операцій може бути профінансований:

- шляхом продажу частини національних активів іноземцям;
- за допомогою зовнішніх запозичень в іноземних банків;
- за допомогою кредитів МВФ;
- за рахунок зменшення величини валютних резервів країни;
- всі перелічені варіанти правильні.

4 Якщо Росія продає Україні 1 млн т нафти, то у платіжному балансі України ця угода буде показана як (виберіть правильну відповідь):

- дебет по експорту товарів і кредит по імпорту;
- дебет по експорту і кредит за статтею припливу короткотермінового капіталу;

дебет по експорту і кредит за статтею довготермінового капіталу;

- дебет по експорту і кредит за статтею резервних активів;
- немає правильної відповіді.

5 Підприємство «Київ» в Україні перебуває у 100 %-му володінні американської компанії «Моторола». «Моторола» також володіє 100 % капіталу підприємства «Варшава» у Польщі. У 2003 році між цими трьома підприємствами відбувалися такі операції: «Моторола» робить внесок у статутний фонд підприємства «Київ» обладнанням вартістю 50 тис. дол. США. «Київ» надає кредит на 10 тис. дол. США підприємству «Варшава», за яким підприємство у Польщі сплачує 5 % річних. «Варшава» продає «Києву» товари вартістю 1 тис. дол. США на умовах товарного кредиту, за яким «Київ» сплачує 2 % річних. «Київ» купує облігації на суму 2 тис. дол. США, випущені «Моторолою», і отримує від них 3 % за облігаціями. Прибуток «Києва», який розподіляється у формі дивідендів, становить 25 тис. дол. Як в українському платіжному балансі відобразатимуться ці операції?

Питання до модульного контролю

- 1 Сутність, основи організації та механізм міжнародних розрахунків.
- 2 Класифікаційні ознаки видів і типів міжнародних розрахунків.
- 3 Порівняльна характеристика документарних форм міжнародних розрахунків.
- 4 Основні форми та переваги недокументарних розрахунків.
- 5 Поняття платіжного балансу, вимоги МВФ до його складання, методи державного регулювання.

Література [7, 11, 13, 18, 27, 29, 31].

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ

План семінарського заняття

- 1 Сутність та основні форми міжнародної економічної інтеграції.
- 2 Характер та динаміка інтеграційних процесів у Західній Європі.
- 3 Порівняльна характеристика інтеграційних процесів в Америці, Азії та Африці.
- 4 Участь України в регіональних інтеграційних процесах.

Контрольні питання

- 1 Сутність, передумови та цілі міжнародної економічної інтеграції.
- 2 Дайте порівняльну характеристику основних форм міжнародної економічної інтеграції.
- 3 Еволюція розвитку Європейського Союзу.
- 4 Вплив інтеграції на соціально-економічний розвиток

країн-учасниць.

5 Як співвідносяться між собою інтеграційні і дезінтеграційні процеси?

6 Особливості інтеграційних процесів в Америці, Азії та Африці.

7 Характер відносин між регіональними співтовариствами в глобальній структурі світу.

8 Передумови міжнародної інтеграції України.

9 Сучасний стан та суперечності у розвитку СНД.

10 Сучасні інтеграційні пріоритети України.

Встановити відповідність

1 Зона вільної торгівлі	А Форма економічної інтеграції країн, що припускає вільне переміщення товарів, робіт і послуг, а також факторів виробництва – капіталу, трудових ресурсів – через кордони країн, що є членами спільного ринку
2 Загальний ринок	Б Угода двох або декількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу
3 Митний союз	В Об'єднання національних економік декількох країн на основі митного союзу, спільного ринку, уніфікації фінансових систем і проведення спільної валютної політики
4 Економічна інтеграція	Г Тип міжнародної інтеграції, при якій у країнах-учасницях скасовуються митні збори і податки, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі згідно з міжнародним договором
5 Економічний союз	Д Об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави

Проблемні питання

1 Відомо, що поряд із динамічними інтеграційними процесами у світогосподарській практиці наявні і прояви

дезінтеграції. Наведіть приклади таких явищ. У чому, на вашу думку, головні причини дезінтеграції? Як співвідносяться об'єктивні та суб'єктивні фактори розвитку дезінтеграції?

2 Чому в сучасному світовому господарстві домінують тенденції регіональної економічної інтеграції? На вашу думку, регіональна інтеграція і глобалізація суперечать чи доповнюють одна одну? Відповідь обґрунтуйте.

3 Існує думка, що економічна інтеграція між країнами з низьким соціально-економічним розвитком неспроможна забезпечити суттєвого зростання їхнього добробуту. Що ви думаєте з цього приводу?

4 Як відомо, з 2004 року членами Європейського Союзу стали 10 країн Центральної та Східної Європи. Спробуйте спрогнозувати, як вплине це розширення ЄС на подальший розвиток двостороннього економічного співробітництва України з цими державами, зокрема у сфері торгівлі, інвестиційно-коопераційної співпраці, трудової міграції та взаємодії у фінансовій сфері. Які, на вашу думку, фактори інтеграційного процесу в Європі є сприятливими, а які — несприятливими для України?

5 Поясніть, чому з метою реалізації політики аграрного протекціонізму в Європейському Союзі використовується система компенсаційних зборів, а не митних тарифів?

6 Спробуйте виявити суперечність у мотивації країн-учасниць НАФТА та оцінити їхній вплив на процеси північноамериканської інтеграції. Яку роль відіграють США у розвитку даного інтеграційного союзу?

7 Країна, що виробляє виключно промислові товари, має намір створити митний союз з країною, яка виробляє виключно сільськогосподарські та сировинні товари. Чи приведе такий митний союз до підвищення рівня добробуту у кожній країні? Відповідь обґрунтуйте.

8 Виходячи з історичного досвіду України та існуючих політичних та соціально-економічних реалій, спробуйте визначити умови, за яких вона може увійти до складу інтеграційних угруповань держав з реальним або потенційним наднаціональним регулюванням.

9 Чи ефективна з погляду реалізації національних економічних інтересів участь України в інтеграційних об'єднаннях, до яких вона входить? Відповідь обґрунтуйте.

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

1 Стратегії розвитку національних економік за поглиблення міжнародних інтеграційних процесів.

2 Динаміка і фактори розвитку міжнародних інтеграційних союзів.

3 Дезінтеграційні процеси у сучасному світі: причини, масштаби, наслідки.

4 Трансформація інтеграційної моделі Європейського Союзу в контексті розширення за рахунок країн Центральної та Східної Європи.

5 Особливості регіональної політики Європейського Союзу.

6 Структурна та науково-технічна політика ЄС.

7 Передумови інтеграції України у світове господарство.

8 Пріоритетні напрями галузевої орієнтації економіки України в контексті європейської інтеграції.

9 Характер інтеграційних процесів у рамках СНД.

10 Особливості розвитку інтеграційних процесів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Питання до модульного контролю

1 Природа та характерні ознаки міжнародної економічної інтеграції.

2 Еволюція форм міжнародної економічної інтеграції.

3 Особливості та специфіка інтеграційної стратегії Європейського Союзу.

4 НАФТА і розвиток економічної інтеграції в Північній

Америці.

5 Закономірності розгортання інтеграційних процесів у Латинській Америці, Азії та Африці.

6 Особливості та ефективність регіонального співробітництва України.

Задачі

1 З 1994 року діє інтеграційне угруповання НАФТА. Якими є наслідки:

- для США;
- Канади;
- Мексики;
- країн Європейського Союзу?

2 Ціна на аналогічний товар в Україні становить 100 дол., у Росії — 80 дол., в Польщі — 60 дол. Чи продовжуватиме Україна імпортувати даний товар, якщо створить митний союз з Росією?

Література [18, 32, 35, 37, 38, 41].

ТЕМА 9. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

План семінарського заняття

- 1 Сутність, основні ознаки та наслідки глобалізації.
- 2 Форми прояву фінансової глобалізації.
- 3 Класифікація глобальних проблем та шляхи їх вирішення.
- 4 Нерівномірність соціально-економічного розвитку країн світу.
- 5 Роль ООН у регулюванні глобальних проблем людства.

Контрольні питання

1 Сутність та рушійні сили глобалізації сучасного економічного розвитку.

2 Які проблеми називають глобальними і в чому полягає їхня сутність?

3 Назвіть головні причини загострення глобальних

проблем.

- 4 Що несуть найбільш загрозові наслідки глобалізації?
- 5 У чому полягають переваги та недоліки глобалізації?
- 6 Сутність та наслідки процесу фінансової глобалізації.
- 7 Що означає «спекулятивний капітал»? Його роль у загостренні світових фінансових криз.
- 8 Основні шляхи розв'язання екологічної кризи.
- 9 Які існують механізми ліквідації відсталості країн, що розвиваються?
- 10 Розкрийте роль ООН у вирішенні глобальних проблем людства.

Встановити відповідність

1 Глобальні проблеми	А Комплекс проблем і ситуацій, що зачіпають життєві інтереси всіх народів світу, характеризуються динамізмом і потребують для свого розв'язання колективних зусиль світової громадськості, від вирішення яких залежить подальший прогрес людства і збереження цивілізації
2 Всесвітня торгова організація	Б Міжнародна наднаціональна валютно-кредитна організація, що має статус спеціалізованої представницької установи Організації Об'єднаних Націй
3 Глобалізація світового господарства	В Провідна торгова організація міжнародного рівня
4 Демографічна проблема	Г Складний, багатогранний процес, який поширюється на всі явища суспільного розвитку і пов'язаний з поглибленням інтернаціоналізації світової економіки, зростанням взаємозалежності національних держав
5 Міжнародний валютний фонд	Д Сукупність соціально-демографічних проблем сучасності, що зачіпають інтереси всього людства

Питання для обговорення (Правильно / Неправильно)

1 Міжнародна фінансова корпорація – частина групи Всесвітнього банку.

Правильно

Неправильно

2 Міжнародну асоціацію розвитку було створено для того, аби надавати пільгові кредити найбільш біднішим країнам, що розвиваються.

Правильно

Неправильно

3 Міжнародна організація праці належить до числа міжнародних неурядових організацій.

Правильно

Неправильно

Проблемні питання

1 Спробуйте систематизувати основні ознаки сучасних глобальних зрушень. Які з них, на вашу думку, є найсуттєвішими? Відповідь обґрунтуйте.

2 Більшість учених розглядають глобалізацію як закономірний, об'єктивний процес розвитку людської цивілізації. З іншого боку, часто доводиться чути, що глобалізація — це політика розвинених держав світу, тобто свідомий керований процес. Якою є ваша думка з цього приводу?

3 Асинхронність та диспропорційність освоєння різними країнами новітніх технологій докорінно змінює їхню диспозицію у глобальній структурі світового господарства. Таким чином, крім традиційної класифікації країн їх можна систематизувати і за інноваційно-технологічною ознакою. Якими, на вашу думку, індикаторами можна оцінити масштаби опанування країнами інноваційної моделі розвитку? Які групи країн ви б виділили?

4 У чому виявляє себе діалектичний характер сучасних глобалізаційних процесів?

5 Розкрийте та проаналізуйте основні фактори конкурентоспроможності країн за умов глобалізації. Які, на вашу думку, фактори конкурентоспроможності притаманні Україні?

6 Розкрийте сутність екологічної проблеми та висловіть свою думку з приводу можливих шляхів її вирішення.

7 Обґрунтуйте необхідність існування єдиного міжнародного механізму регулювання глобальних проблем людства.

*Теми індивідуальних завдань
(есе, реферати, доповіді)*

- 1 Економічна природа глобальних трансформацій.
- 2 Глобалізаційні фактори трансформації національних економічних систем.
- 3 Трансформація світового господарства та дуалізм нової глобальної моделі економічного розвитку.
- 4 Співвідношення національно-державних та корпоративних інтересів за умов зростаючої глобалізації.
- 5 Злиття і поглинання компаній як основа процесу глобалізації.
- 6 Глобальні проблеми як об'єкт міжнародного співробітництва.
- 7 Фактори глобалізації світових фінансових ринків.
- 8 Місце України у вирішенні глобальних проблем людства.
- 9 Глобалізація світового господарства та національна економічна безпека України.
- 10 Формування глобальної регулятивної системи.

Питання до модульного контролю

- 1 Поняття, основні риси та наслідки глобалізації.
- 2 Глобалізація світових фінансових ринків.
- 3 Глобальні проблеми та шляхи їх вирішення.
- 1 Диспропорції соціально-економічного розвитку країн світу за умов глобалізації.
- 4 ООН як інституція регулювання глобальних проблем людства.

Література [3, 16, 22, 37, 41].

Методичні рекомендації щодо підготовки есе (рефератів)

Есе — це різновид прозового твору, що передбачає розкриття авторського погляду на певне явище у відносно лаконічній формі.

При написанні есе бажано дотримуватися такого порядку викладу матеріалу:

Актуальність проблеми — пояснити, чому дана проблема є настільки важливою зараз. Думку потрібно чітко аргументувати.

Теза — чітко сформулювати тезу, яку ви хочете або підтвердити, або ж спростувати.

Пояснення суті даної тези.

Особисте ставлення до питання.

Висновок.

Вимоги до оформлення есе:

Розмір — не більше одного аркуша формату А4.

Шрифт — 14 Times New Roman з полуторним інтервалом.

Вирівнювання тексту – по ширині.

Реферат — доповідь на будь-яку тему, складена на основі критичного огляду літературних та інших джерел. Написання і захист реферату є важливою формою самостійної навчальної діяльності студентів.

Структура реферату містить такі елементи:

- титульна сторінка;
- план;
- вступ;
- основна частина (розділи, пункти і підпункти);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Вимоги до написання реферату:

- набір тексту здійснюється стандартним 14-м шрифтом Times New Roman;
- назви розділів краще набирати 14-м шрифтом напівжирним, а пункти і підпункти виділяти напівжирним курсивом;
- міжрядковий інтервал – 1,5;

- відступ в абзацах – 1,25 см;
- текст реферату необхідно друкувати; поля: ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм;
- нумерацію сторінок проставити внизу посередині;
- обсяг реферату складає 5–10 сторінок.

Перелік питань для підготовки до іспиту

Іспит з дисципліни «Міжнародна економіка» проводиться виключно в межах екзаменаційної сесії в процесі підсумкового оцінювання знань студентів.

Іспит проводиться в письмовій формі за розкладом. Тривалість іспиту – три астрономічні години.

Перелік питань:

- 1 Міжнародні корпорації: сутність і форми.
- 2 Класифікація мита.
- 3 Етапи розвитку світового господарства.
- 4 Класифікація факторів виробництва.
- 5 Шляхи інтеграції України у світове господарство.
- 6 Послуги світового транспорту.
- 7 Міжнародна спеціалізація та кооперування як головні компоненти МПП.
- 8 Міжнародне запозичення та кредитування.
- 9 Теорія порівняльних переваг і міжнародна торгівля.
- 10 Поняття, види та причини міжнародної міграції робочої сили.
- 11 Теорія Хекшера-Оліна, парадокс Леонтьєва.
- 12 Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі.
- 13 Квотування та ліцензування в зовнішній торгівлі.
- 14 СДР та ЄВРО як платіжні засоби у світовій валютно-фінансовій системі.
- 15 Географія та масштаби іноземних інвестувань.
- 16 Особливості економічного розвитку країн Західної Європи.

17 Протиріччя сучасної світової торгівлі. Дилема: вільна торгівля або протекціонізм та проблеми її розв'язання.

18 Основні показники розвитку світового господарства. Система національних рахунків.

19 Всесвітня торговельна організація. Генеральна згода щодо тарифів і торгівлі. Принципи та механізм функціонування.

20 Державне регулювання міграції робочої сили.

21 Сучасні особливості руху капіталу в Україні.

22 Місце та роль України у світовій торгівлі.

23 Зміст поняття «світове господарство». Основні фактори формування світової системи господарства.

24 Демографічна проблема людства.

25 Україна в системі світової економіки.

26 Вільні економічні зони як фактор інтенсифікації міжнародних інвестицій.

27 Структура світового господарства.

28 Структура Всесвітнього банку.

29 Державне регулювання світової торгівлі: сутність, методи.

30 Митні тарифи та збори як державні інструменти регулювання зовнішньої торгівлі. Види митних зборів.

31 Україна у світовій економіці. Формування української моделі відкритої економіки.

32 Механізми міжнародної передачі і технології. Правові форми захисту технології.

33 Інтеграційні процеси у світовій економіці. Цілі та етапи інтеграційних процесів.

34 Характерні риси світового господарства в сучасних умовах.

35 Міжнародний рух капіталу. Світовий ринок позикових капіталів.

36 Основні групи країн у світовій економіці.

37 Розвиток інтеграційних процесів у СНД.

38 Засоби платежу в міжнародній торгівлі.

39 Міжнародні фінансово-кредитні організації.

40 Вільні економічні зони в Україні: передумови, стан, шляхи вирішення проблеми.

41 Основні центри залучення робочої сили.

- 42 Нові тенденції у світовому господарстві.
- 43 Західноєвропейська інтеграція. Етапи створення ЄС.
- 44 Пряме та портфельне закордонне інвестування.
- 45 Міжнародна міграція робочої сили. Причини та види.
- 46 Форми передачі технології у міжнародній торгівлі.
- 47 Форми та етапи міжнародної інтеграції.
- 48 Політична карта світу. Класифікація Всесвітнього банку.
- 49 Основні показники розвитку світового господарства.
- 50 Види торговельної політики.
- 51 Правові форми захисту технології.
- 52 Інвестиційний клімат України як одна з найважливіших умов припливу капіталу в економіку.
- 53 Економічна роль тарифів.
- 54 Україна на світовому ринку транспортних послуг.
- 55 Міжнародний розподіл праці – основа формування світового господарства.
- 56 Глобальні проблеми світового господарства.
- 57 Платіжний баланс країни.
- 58 Місце світової торгівлі в міжнародних економічних відносинах.
- 59 Форми міжнародного розподілу праці.
- 60 Масштаби і напрямки міграції робочої сили.
- 61 Міжнародні угоди в галузі послуг.
- 62 Демпінг як інструмент торговельної політики.
- 63 Вплив транспортних витрат на міжнародну торгівлю.
- 64 Критерії відкритості національної економіки.
- 65 Місце України в міжнародному розподілі праці.
- 66 Етапи формування сучасної валютно-фінансової системи.
- 67 Світова торгівля як форма міжнародних економічних відносин.
- 68 Вільні економічні зони як фактор інтенсифікації міжнародних інвестувань.
- 69 Головні центри міжнародного валютного ринку.
- 70 Теорія абсолютних та порівняльних переваг у міжнародній торгівлі.
- 71 Послуги міжнародного транспорту.

- 72 Міжнародні валютно-фінансові організації.
- 73 Міжнародна міграція робочої сили. Причини та наслідки.
- 74 Основні групи країн у світовій економіці. Класифікація ЕКОСОС.
- 75 Демпінг і торговельна політика.
- 76 Розподіл країн світу за їх рівнем економічного розвитку.
- 77 Портфельні закордонні інвестиції: сутність, класифікація.
- 78 Базисні умови контракту. “Інкотремс - 2000”.
- 79 Свобода торгівлі та протекціонізм: сутність, сучасні форми.
- 80 Міжнародний валютний ринок: форми, географія, основні валютні операції.
- 81 Інтеграція України у сучасну світогосподарську систему.
- 82 Поняття світового господарства та міжнародної економіки.
- 83 Економіка країн, що розвиваються у системі світового господарства.
- 84 Фінансові засоби торговельної політики.
- 85 Класифікація та мобільність факторів виробництва у світовій економіці.
- 86 Основні етапи формування світової економіки.
- 87 Державне регулювання зовнішньої торгівлі.
- 88 Структура світового господарства.
- 89 Основні центри міжнародної міграції робочої сили.
- 90 Тарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.

Список літератури

1 Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учеб. пособие. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИВЦ "Маркетинг", 1999. – 264 с.

2 Аметов Р. Світовий досвід економічного облаштування репатріантів та іммігрантів // Економіка України. – 2002. – № 8. – С. 76–82.

3 Білорус О. Глобалізація і безпека розвитку / За ред. О. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2001.

4 Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1999. – 582 с.

5 Боринець С. Я. Міжнародні фінанси: Підручник. — К.: Знання-Прес, 2002.

6 Бровков С. М., Руденко Л. В. Валютно-фінансові механізми в міжнародному бізнесі: світовий досвід та українська практика. — К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2001. — 380 с.

7 Валютный рынок и валютное регулирование: Учеб. пособие / Под ред. И. Н. Платоновой. — М.: БЕК, 1996. — 475 с.

8 Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. — К.: Наукова думка, 1998. – 390 с.

9 Делас В. А. Місце комерційних банків у системі валютного контролю // Фінанси України. — 2004. — № 5. — С. 151–155.

10 Долженкова Л. Роль экстренного кредитования в стабилизации международной валютно-кредитной системы // Рынок ценных бумаг. — 2002. — № 17. – С. 62–67.

11 Долотенкова Л. Влияние платежного баланса на обменный курс валют: статистический анализ краткосрочной динамики // Рынок ценных бумаг. — 2004. — № 23. — С. 42–44.

12 Європейська інтеграція та Україна: Навч.-метод. посібник / Керівники проекту: д-р Г. Шиманські-Гайер, В. Бесараб. – К.: ТОВ «Макрос», 2002.

13 Ерощкина К. П. Платежный баланс в системе макроэкономических показателей // Вопросы экономики. – 2002. – № 4. – С. 14–19.

14 Игонина Л. Л. Международный рынок инвестиций: современные тенденции развития // Финансы. – 2002. – № 9. – С. 75–77.

15 Иноземцев В. Возвращение Европы. В авангарде прогресса: социальная политика в ЕС (Статья вторая) // МЗМО. – 2002. – № 2. – С. 3–14.

16 Киреев А. П. Международная экономика. В 2 ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. — М.: Международные отношения, 1997. — 416 с.

17 Козик В. В., Папкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. — К.: Знання-Прес, 2000. — 277 с.

18 Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. Міжнародна економіка: Навч. посібник. — К.: АртЕк, 2002. — 436 с.

19 Красавина Л. Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Л. Н. Красавиной. — М.: Финансы и статистика, 2002.

20 Кругман П., Обстфельд М. Международная экономика: Учебник для вузов. — 5-е изд. — СПб.: Питер, 2003. — 832 с.

21 Кузякин А. П., Семичев М. А. Мировая экономика: Учеб. пособие. — М.: ТК Велби, Проспект, 2003.

22 Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ. / Общ. ред. и пред. О. В. Ивановой. — М.: Прогресс, Универс, 1992. — 520 с.

23 Лозняк О. Масштаби зовнішніх трудових міграцій населення України // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 6. – С. 37–40.

24 Ломакин В. К. Мировая экономика. — М.: Анкил, 1999.

25 Лук'яненко Д., Поручник А. Міжнародна міграція робочої сили: український контекст / Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть: Навч. посібник. — К.: Либідь, 2002.

26 Малиновська О. А. Проблема нелегальної міграції та транспортування мігрантів в Україні: Наукова доповідь / Центр технічної кооперації для Європи та Центральної Азії, Міжнародна організація з міграцій; Упоряд. О. А. Малиновська. — К.: Бланк-Прес, 2000. — 120 с.

27 Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / За ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 390 с.

28 Пискулов Д. Ю. Теория и практика валютного дилинга // Foreign Exchange and Money Market Operations: Прикладное пособие. — 3-е изд., испр. и доп. — М.: ДИАГРАММА, 1998. — 256 с.

29 Пищик П. В. Регулирование платежного баланса и проблема макроэкономического развития // Деньги и кредит. — 2002. — № 8. — С. 38–43.

30 Поручник А. М. Интеграция Украины в мировое хозяйство. — К.: КГЗУ, 1994.

31 Руденко Л. В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства: Підручник. — К.: Лібра, 2002. — 304 с.

32 Рудяков П. Сучасні європейські інтеграційні проекти: мотиви, моделі, ризики, регіональний та глобальний контекст // Політична думка. — 2002. — № 2–3. — С.91–107.

33 Рут Френклін Р., Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції / Пер. з англ. — К.: Основи, 1998. — 743 с.

34 Рязанова Н. С. Міжнародні фінанси: Навч.- метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2001. — 119 с.

35 Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. Д. Г. Лук'яненка. — К.: КНЕУ, 2001. — 538 с.

36 Філіпенко А. С., Рогач О. І., Шнирков О. І. та ін. Світова економіка: Підручник. — К.: Либідь, 2000. — 582 с.

37 Філіпенко А. С., Будкін В. С., Гальчинський А. С. та ін. Україна і світове господарство. — К.: Либідь, 2002. — 470 с.

38 Фомишин С. В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий: Учеб. пособие. — Херсон: Олди-плюс, 2002. — 560 с.

39 Цивилизационные модели современности и их исторические корни / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский и др.; под ред. Ю. Н. Пахомова. — К.: Наукова думка, 2002, — 632 с.

40 Циганкова Т. М., Петрашко Л. П., Кальченко Т. В. Міжнародна торгівля. — К.: КНЕУ, 2001. — 488 с.

41 Школа І. М. Міжнародні економічні відносини: Підручник / За ред. І. М. Школи. — К.: КНТЕУ, 2003. — 591 с.

42 Школа І. М., Козменко В. М. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. — Чернівці: Рута, 1996. — 203 с.